

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

skriva - skrev - skrevet
En studie i göteborgsk verbböjning

Mats Hilmersson

Specialarbete, 15 hp
Svenska språket, fördjupningskurs, SV1301
HT 2015
Handledare: Lars-Gunnar Andersson

Sammandrag

Syftet med den här studien är att beskriva hur de starka verben böjs i göteborgsdialekten. Det empiriska material som ligger till grund för beskrivningen är en kåserisamling av Börje Arvold, *Gusten från Kusten* (1951). Dessa kåserier är hämtade från Göteborgs-Tidningen. De är skrivna på göteborgska, eller rättare sagt, de är skrivna på ett sätt som speglar författarens uppfattning om göteborgskan. Att använda ett litterärt material för en dialektbeskrivning är en ovanlig metod. Man kan därför säga att uppsatsen har två syften. Dels att bidra till beskrivningen av de starka verbens böjning i göteborgskan, dels att utvärdera den metod som använts, att använda en kåserisamling för att beskriva ett grammatiskt fenomen.

Resultatet av undersökningen jämförs sedan med vad tidigare studier har sagt om verbböjningen i dialekten. Göteborgskans språkssystem har främst beskrivits av Bertil Björseth (1958) och Bengt Holmberg (1976). Dessa beskrivningar berör i första hand dialektens fonologi, men det finns ett par korta avsnitt om verbböjningen.

De slutsatser man kan dra efter undersökningen är för det första att kåseriernas sätt att böja verben med få avvikelser stämmer överens med vad Björseth och Holmberg skriver. Det är följaktligen möjligt att använda den här typen av material för en dialektbeskrivning, men det krävs nog också att man har tillgång till andra källor. För det andra är det uppenbart att även om kåserisamlingen omfattar 80 sidor text, så är det väldigt många böjningsformer av de olika verben som inte förekommer alls i texterna.

Nyckelord: *sociolingvistik, dialekt, grammatik, göteborgska, starka verb, verbböjningar*

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Uppsatsens disposition	2
2. Syfte	3
3. Bakgrund	3
3.1. Starka verb.....	3
3.2. Bertil Björseth.....	4
3.3. Bengt Holmberg	4
3.4. Talspråk i skrift.....	5
4. Genomförande.....	6
4.1. Material.....	6
4.2. Metod.....	8
5. Resultat och analys.....	9
5.1. Paradigm enligt Hultmans definition och uppdelning av starka verb.....	9
6. Diskussion och slutsatser	26
6.1. Verbanalys	26
6.2. Metoddiskussion.....	29
7. Litteraturförteckning	30

Tabellförteckning

Tabell 1: <i>Mönster i-a-u: binda, band, bundit</i>	10
Tabell 2: <i>Mönster ä-a-u: bära, bar, burit</i>	12
Tabell 3: <i>Mönster ä-o-u: svära, svor, svurit</i>	12
Tabell 4: <i>Mönster y-ö-u: bryta, bröt, brutit</i>	13
Tabell 5: <i>Mönster i-å-e: ligga, låg, legat</i>	14
Tabell 6: <i>Mönster i-e-i: bita, bet, bitit</i>	14
Tabell 7: <i>Mönster u-ö-u: bjuda, bjöd, bjudit</i>	16
Tabell 8: <i>Mönster a-o-a: fara, for, farit</i>	18
Tabell 9: <i>Mönster å-ä-å: gråta, grät, gråtit</i>	18
Tabell 10: <i>Mönster ä-å-ä: äta, åt, ätit</i>	19

Tabell 11: <i>Mönster a-ö-a: falla, föll, fallit</i>	19
Tabell 12: <i>Mönster å-ö-å: hålla, höll, hållit</i>	19
Tabell 13: <i>Mönster i-a-i: giva, gav, givit</i>	21
Tabell 14: <i>Mönster e-a-e: be(dja), bad, bett</i>	21
Tabell 15: <i>Mönster o-o-o: komma, kom, kommit</i>	21
Tabell 16: <i>Sju verb: stå, se, le, dö, slå, få, gå</i>	22
Tabell 17: <i>varda (bli)</i>	23
Tabell 18: <i>Mönster a-a-a: vara, (är), var, varit</i>	24

1. Inledning

DIALEKT OCH SOCIOLEKT är termer som används för att beskriva den språkliga variationen inom ett språk. Alla mänskliga språk, varje språkområde, varje språkmiljö innehåller en större eller mindre språklig variation. Det är till och med svårt att föreställa sig ett land eller en stad där alla talar likadant, alla skulle alltid uttrycka sig på samma sätt – kvinnor som män, äldre som yngre, lärare som elever, centralyrker som generaldirektörer. Det känns otäckt att föreställa sig ett sådant samhälle, det känns till och med omänskligt. Till det mänskliga hör att vi uttrycker oss på olika sätt. (Andersson 2013:39)

Så inleder Lars-Gunnar Andersson sitt kapitel *Dialekter och sociolekter* i boken *Sociolingvistik* (2013). Den här målande inledningen tycker jag ger en tydlig beskrivning av precis vad som kännetecknar en dialekt.

En av de punkter där standardspråket och dialekten skiljer sig åt är i verbböjningen, speciellt böjningen av de starka verben. I den här uppsatsen ska jag beskriva hur göteborgskans starka verb skiljer sig från standardspråkets.

Den kategorisering och beskrivning av de starka verben som ges i Svenska Akademiens språklära (Hultman 2003) utgör utgångspunkten i analysen. Tor G. Hultmans beskrivning vilar i sin tur på Svenska Akademiens grammatik (Teleman et al. 1999). Det grundläggande i de här beskrivningarna är att de starka verben kategoriseras och grupperas efter hur stamvokalen skriftar från en böjningsform till en annan. Ett verb som *skriva* följer mönstret *i-e-i*, det vill säga *skriva-skrev-skrivit*. Detsamma gäller exempelvis verben *driva*, *riva*, *slita* och *vrida*. I det här fallet avviker göteborgskan genom att, dels ha *e* som stamvokal i supinum, dels genom att ha supinumformet *-et* i stället för standardspråkets *-it*. Göteborgskan har alltså supinumformer som *drevet*, *revet*, *skrevet* och *sletet* (Björseth 1958:28). Men hur är det med verbet *vrida*? Är supinumformen *vridit*, *vredet* eller *vritt*? Det är inte orimligt att tänka att standardsvenskans verb *vrida* (*vred*, *vridit*) motsvaras av *vri*, *vre*, *vritt* i göteborgskan. Det är den typen av frågor som man kan hoppas att få svar på genom att se på olika material.

Det empiriska materialet för den här undersökningen är kåserisamlingen *Gusten från Kusten* (Arvold 1951). De här kåserierna är skrivna på göteborgska, eller vad författaren uppfattar som göteborgska. Den reservationen måste göras, eftersom det inte finns ett standardiserat dialektalt skriftspråk.

Jag har excerperat samtliga belägg på starka verbformer i kåserierna. Dessa har sedan förts in i de grupper som presenteras i Hultmans språklära. På så vis blir det mer uppenbart på vilka punkter dialekten skiljer sig från standardspråket vad det gäller de starka verbens böjning.

Den bild av verbböjningen som kommer fram på det här sättet jämförs sedan med vad Björseth (1958) och Holmberg (1976) har att säga om de starka verbböjningarna.

Min undersökning av verbformerna i Arvolds kåserier kan sägas komplettera de beskrivningar som ges av Björseth och Holmberg. Min undersökning bygger på ett empiriskt material av ett speciellt slag. Björseths och Holmbergs beskrivningar av dialekten vilar snarast på introspektion och intuition. Visserligen har de båda haft tillgång till uppteckningar och inspelningar, men till största delen använder de sin egen kunskap om dialekten som den primära kunskapskällan.

1.1. Uppsatsens disposition

I kapitel 2 presenteras uppsatsens två syften. Kapitel 3 handlar övergripande om teoretisk bakgrund till uppsatsen. Inledningsvis i kapitel 3 tar jag upp en sammanfattande beskrivning om starka verb, därefter presenteras språkvetarna Björseth och Holmberg. Kapitel 3 avslutas med en beskrivning av ett tidigare forskningsprojekt om talspråk i skrift. I kapitel 4 redovisar jag material och metod för den här undersökningen. Resultat och analys av verbundersökningen presenteras i kapitel 5. Avslutningsvis i kapitel 6 följer en diskussion och slutsats av resultatet och analysen samt några avslutande reflektioner.

2. Syfte

Syftet med uppsatsen är tvåfaldigt. För det första är syftet att bidra till beskrivningen av göteborgsdialekten. Mer specifikt är avsikten att beskriva på vilka punkter göteborgsdialekten och standardsvenskan skiljer sig åt vad det gäller böjningen av starka verb.

För det andra är syftet att utvärdera den metod som används i uppsatsen. Det är en originell metod att använda kåserier skrivna på dialekt som källmaterial, och man kan fråga sig både hur språkligt pålitligt ett litterärt material är och hur väl ett sådant material täcker olika grammatiska fenomen som exempelvis böjningen av starka verb.

3. Bakgrund

3.1. Starka verb

De starka verben räknas till den fjärde konjugationen. Verben kännetecknas av att de bildar preteritum utan suffix och stamvarianterna bildas med vokalväxling eller så kallat avljud. Vanligtvis förekommer två till tre stamvarianter, och i enstaka fall fyra. Hos de flesta starka verb slutar stamvarianterna på en konsonant, förutom några få verb som slutar på en betonad vokal i alla former förutom i preteritum. Vad som även särskiljer de starka verbböjningarna, från de svaga verbböjningarna, är att supinum bildas med suffixet *-it* efter konsonant (jfr *skriva* och *skriv-it*), och konjunktivformen slutar på *-e*. Skulle verbet däremot sluta på en vokal, böjs det som ett svagt verb med suffixet *-tt* (jfr *få* och *få-tt*) (SAG 2 1999:566).

De starka verben är relativt få till antalet, cirka 130 verb. Däremot spelar de kvantitativt en stor roll i språket, eftersom flera av dem är mycket vanliga (Hultman 2003:160).

3.2. Bertil Björseth

Nämnden för svensk språkvård (stiftat 1944) gav språkvetaren Bertil Björseth (1896-1964) uppdraget att utreda det lokala riksspråket i Göteborg. Björseths utredning skulle ges ut som en publikation att ingå i en skriftsamling som skulle följa det svenska språkets utveckling i tal och skrift, och ta upp de regionala skiftningarna i språket. Holmberg (1976:3) anser att Bertil Björseth är den enda språkman som gjort några väsentligare insatser när det gäller att beskriva göteborgsmålet. Han var urgöteborgare, född och verksam hela sitt liv i Göteborg. Björseth började som lärare, och därefter fortsatte han att arbeta som folkskoleinspektör på 40-talet. Han gav under åren ut läroböcker i skrivning och språklära. Han skrev även en doktorsavhandling där han redogjorde för konflikterna mellan dialekter och riksspråk i Bohuslän.

3.3. Bengt Holmberg

Bengt Holmberg, född 1904 i Masthuggets församling i Göteborg (1904-1985). Holmberg fick i uppdrag av Svenska språknämnden att till viss mån ersätta Björseths utgångna *Göteborgsspråket*. Även Holmberg var språkvetare med ett genuint intresse för språk- och talvanor. Han tog sin magisterexamen i Göteborg, därefter flyttade han till Uppsala där han arbetade som läroverkslärare, men även som universitetslektor i svenska språket. 1956 flyttade han tillbaka till Göteborg och arbetade under flera år som lektor i nordiska språk vid Göteborgs universitet.

När Björseth och Holmberg arbetat fram sina beskrivningar har de utgått från sin syn egen på språket, baserat på det som fanns nedtecknat och inspelat av språket i Göteborg. Holmberg refererar till att hans framställning huvudsakligen bygger på tre slag av källmaterial:

1. Min egen kunskap om och känsla för det språk som jag vuxit upp med
2. Arbeten av infödda göteborgare och språkmän, främst Bertil Björseth

3. Den numera rätt rikhaltiga samling av uppteckningar och bandinspelningar som finns på Dialekt- och ortnamnsarkivet i Göteborg. (Holmberg 1976:1-2)

Såväl Björseth som Holmberg beskriver göteborgsdialektens relation till standardspråket i två steg. Björseth använder termerna Göteborgs lokala riksspråk (GLR) och Göteborgsdialekt (GD). Holmberg uttrycker samma språkliga variation istället med termerna Göteborgs standardspråk (S) och Göteborgsdialekten (D). Det språkbruk som förekommer i kåserierna är naturligtvis det senare, alltså den mer utpräglade dialekten.

3.4. Talspråk i skrift

Det finns ett rikt mått av dialektforskning i Sverige. Som regel utgår man ifrån inspelningar eller, speciellt i äldre tider, uppteckningar. Syftet är att fånga talspråket, inte skriftspråket. Att använda skriftspråk för att undersöka talspråket är därför en mer originell metod eftersom skriftspråket är på många sätt annorlunda talspråket.

När jag använder Arvolds kåserier för att beskriva göteborgskan kan det tyckas märkligt eftersom kåserierna är skriftspråkliga, men tanken bakom dem är att de ska illustrera talspråket. När en författare skriver ett drama som ska framföras på scenen, är det ett likartat förhållande. Texten är förstås skriftspråklig, men tanken är att det som skrivs i dialogen ska spegla hur människor talar eller talade med varandra.

I projektet Svensk dramadialog har en grupp språkforskare vid Uppsala universitet använt en korpus av 45 dramer från 1700- till 1900-talet. (Strömquist 2003). Den författare som skriver ett drama vill med sin text uttrycka hur skådespelarna ska tala och hur dialogen ska gestaltas på scen. Ett drama är alltid skrivet för att på något sätt illustrera hur man talar eller talade. Uppsalaprojektets material kan användas för att studera dels hur man skrev drama förr, dels för att undersöka detaljer i den språkliga variationen i äldre tid, till exempel hur man tilltalade varandra. Gun Widmark (2003:45ff) har analyserat Carl Gyllenborgs drama *Swenska sprätthöken*, som enligt henne är ett av de dramer som har störst stilistisk spännvidd. I dramadialogen analyserar Widmark en tydlig skillnad i

samtalsspråket med formellt och informellt språk beroende på sammanhang och typ av rollkaraktär. Det formella språket blir i stort sett som skriftspråket och med ett *I/ni*-tilltal, medan det informella beskrivs som ett talspråk och med ett *du*-tilltal. Däremot menar Widmark (2003:49) att Gyllenborg inte går så djupt ner i sitt sätt att beskriva talspråket att han tar med dialektal morfologi och fonetik. Det är en rimlig slutsats utifrån dramat att man på 1730-talet, när dramat skrevs, växlade mellan *du*-tilltal och *I/ni*-tilltal. Och det är just det som är skälet till att Gyllenborg lägger in den här växlingen i texten.

Huvudpoängen som är värd att göra här är att ett drama är en bättre källa till kunskap om en given tids talspråk än andra skrivna texter, till exempel romaner och myndighetstexter. I en roman är rimligtvis dialogen en bättre källa till kunskap om talspråket än den berättande texten.

På ett snarlikt sätt kan man säga att när Arvold använder stavningar som avviker från standardspråket, så gör han det för att illustrera hur göteborgska kunde låta enligt honom. När han däremot använder standardsvensk stavning, ska man vara försiktig med slutsatserna. Och poängen är att det är just de former som avviker från standardiserat skriftspråk som ger den bästa vägledningen till uttalet.

Det intressanta med projektet Svensk dramadialog ur den här uppsatsens perspektiv är just att texten i dialogerna kan användas för att säga något om den tidens talspråk.

4. Genomförande

4.1. Material

Det empiriska materialet för den här undersökningen är en kåserisamling av Börje Arvold, *Gusten från Kusten* (1951). Kåserierna är skrivna på göteborgska, eller rättare sagt, de är skrivna på ett sätt som speglar författarens uppfattning om den göteborgska dialekten. *Gusten från Kusten* är en samling med olika texter som publicerades i Göteborgs-Tidningen. Kåserierna speglar det vardagliga livet i 50-talets Göteborg, och är skrivna med mycket humor, värme, och med glimten i ögat,

på ett göteborgskt vis. Huvudpersonen och berättarrösten i kåserierna är Gusten från Kusten, undantaget är några insändarbrev. Gusten är en färgstark personlighet som har mycket åsikter i alla möjliga sammanhang. Gusten är väldigt sportintresserad, och därför handlar många kåserier om fotboll och de göteborgska fotbollslagen. Han ger sig gärna ut på en åktur på någon av stadens spårvagnar, om han inte sitter på krogen och tar en kall *Preppen*. Gusten gillar även havet och båtlivet, och han syns ofta till bland sjöbusarna nere vid Kustens varv i Majorna, Göteborg. Gusten är gissningsvis i övre medelåldern, och i vad mån han har yrkesarbetat och i så fall med vad framgår inte av texterna. Samlingen kallas även *En Göteborgsrevy med skämtteckningar*, och det beror på att i kåserisamlingen finns flera fina illustrationer som Börje Arvold har tecknat. Börje Vilhelm Arvold föddes 1918 i Kalmar, och flyttade sedermera till Göteborg.

För att förmedla en känsla av textmaterialet som ligger till grund för min undersökning och uppsats, citeras nedan ett av kåserierna ifrån *Gusten från Kusten*. Samtliga starka verb i citatet är kursiverade.

Ödesmatch

Kustens Varv, lördag.

De *va* en hemsk da igår. Kamraterna behövde två poäng för å *komma* i närheten åtte di fine pöjkarna å ÖIS behövde lika många för å *sleppa* kana rätt ner i soptunna. Men nu har di bestämt atte de bare delas ut två poäng i varje mats å de *e* ente möcke å dela på. En töcker atte Fotbollsförbundet kunde dela ut ett par extra poäng ve såna häringa vektia matser.

Oskars tant ho brukar å saja atte ho *e* Ulleviänka å atte Alliansen borde betala'na änkepansjon. För ho *ser* allri tell sin Oskar på söndagarna för då *står* han å *river* naglarna mot planket på Ullevi. Så i går sa ho tell Oskar, atte nu *e* de ja som *går* me daj för å *se* va fasen de du *håller* på me på Ullevi.

De *va* la enga mening me å slenga fyra kronor på division två, töckte Oskar, men tanten ho *gav* saj ente. Ho *tog* på saj e ny vårhatt me blommer å fåglar å ett helt menasjeri å Oskar han *ble* tvongen å vira e slegs om adamsäpplet å borsta å kubben.

Oskars tant hade allri *vatt* på Ullevi förr men ho töckte de *va* sköj me allt folket å den däringa alliansorkestern den töckte ho *va* fin för di spela å marschera på samme gång. De *va* annat än Oskar, för han kunde ente ens *ta* ut Göbben Noack om han så *satt* hele dan. Å ho *ble* rektit lessen i porträttet när di sluta me sina trummer å grejer. För sen rusa de in ett gäng me blå å vita ränder å ett annat me röa tröjer å blåa böxer. Å di

hade me sajt e läderkula, som di sparka hit å dit. Men de töckte ho *va* bra dumt. För å kicka tell e boll så den *flyger* fram å tellbaka de kunde ho göra själv möcke bättre, sa ho. Men den däringa orkestern de *va* grejer me smör på. För dom hade övat sina grejer, de *såg* en. Men de däringa sparkandet, de *va* la enget å *se* på för stora karar. So ho velle gå men Oskar koppla en backhammer på'na. Åssa blåste domarn i pipa å de *va* halvtid. Å då *kom* alliansorkestern tellbaka igen å då *va* de sköj, töckte ho. För han *va* allt bra stili, den däringe som *geck* föröver å bolla me spatserkäppen.

Men sen *kom* di blåvite å röblåe å då velle ho *gå* igen. Men rätt va de *va* så *va* Grankvesten där me känga å klämde tell så påfåglarna i Slottsskogen *feck* hicka. Å då *rök* tantens nya vårhatt. För bakom'na *stog* e tjomme som *ble* så gla så han börja plocka blommerna från hatten å slängde dom tell höger å vänster.

På vägen hem hade tanten frågat Oskar om han trodde atte den däringa alliansorkestern hade nån changs å *komma* upp i Allsvenskan nästa år.

Venligen Gusten från Kusten (Arvold 1951:54-55)

4.2. Metod

Utifrån 34 kåserier skrivna på dialekt ska jag beskriva de starka verbböjningarna i göteborgskan. Jag har därför excerperat samtliga starka verb från texterna ur *Gusten från Kusten*, och placerat in dem i tabeller, s.k. paradig. Paradigmen är uppdelade utifrån Hultmans kategorisering och beskrivning av starka verb i *Svenska Akademiens språklära*. I *Svenska Akademiens språklära* har Hultman gjort en kategorisering och gruppering av de starka verben efter form och böjningsmönster (Hultman 2003:160). Min utgångspunkt är alltså författaren Börje Arvolds bild av den göteborgska dialekten, utifrån hur han har formulerat sig i sina texter i kåserisamlingen. Sedan jämför jag de excerperade verben från textmaterialet med hur göteborgskan har beskrivits av Björseth och Holmberg. De delar som jag huvudsakligen kommer att utgå från i analysen är hur de båda språkvetarna Björseth och Holmberg har beskrivit dialektens fonologi och verbböjning.

För att analysera en språklig variation som till exempel en dialekt, är det lämpligt att använda sig av olika språkliga variabler som analysverktyg. I den här studien kommer jag främst att använda mig av fonologiska och morfologiska variabler.

5. Resultat och analys

Resultatet av de excerperade verben ur *Gusten från Kusten* presenteras i följande avsnitt. Verben är sorterade i 18 olika paradig, utifrån Hultmans definition och uppdelning av den fjärde konjugationen, starka verb. I respektive paradigm finns endast de verb och verbformer som förekom i Arvolds texter. Vilket innebär att flera luckor kan vara tomma, och vid några tillfällen saknar enskilda paradigm verb helt och hållet. Men vissa av verben var mer frekventa, och var förekomsten fler än ett belegg följs verbet av en siffra inom parentes. Siffran visar totalt antal förekomster i textmaterialet.

Efter varje paradigm refereras kortfattat Hultmans beskrivning av själva verbgruppen och dess böjningsmönster. Därefter följer en analys av verbfynden, som jämförs och analyseras utifrån Björseths och Holmbergs beskrivningar av de göteborgska verben utifrån fonologiska och morfologiska variabler.

5.1. Paradigm enligt Hultmans definition och uppdelning av starka verb

Övergripande om uppdelningen kan sägas att de första fem tabellerna med verb hör till de starka verb som på standardsvenska har en särskild supinumstam samt suffixet *-it*. Undantaget är tabell fem med verbet *ligga*, som har en oregelbunden böjning i supinum, *legat*. De starka verb som har en särskild supinumstam, har även en särskild preteritumstam och därmed tre olika stamvarianter. Därefter följer de verbgrupper som kännetecknas av att presens- och infinitivstammen även används i supinum. Två verb inom den här gruppen, *komma* och *sova*, saknar dock särskild preteritumstam, så att verben har samma stam i alla böjningsformer. I tabell 16 är de starka verben med stam som slutar på vokal samlade. Dessa verb kan man säga har drag av både stark och svag verbböjning, och skulle snarast framstå som oregelbundna i modern svenska. De kännetecknas av att de har en stam både i infinitiv och i presens som slutar med lång vokal. Samma stam används vid de flesta verb även i supinum, men då med kort vokal som efterföljs av suffixet *-tt*, precis som de svaga verben i tredje konjugationen. I preteritum däremot böjs verben enligt

de starka verbens mönster och saknar suffix, men har en stamvariant med konsonantslut antingen *d*, *g*, eller *v* (Hultman 2003:161-163, SAG 2 1999:568-571).

I de följande tabellerna har jag tagit med verbformerna infinitiv, imperativ, presens, preteritum, supinum och perfekt particip. Jag har uteslutet konjunktiv eftersom de inte förekommer i kåserierna, med undantag för verbet *vara* (jfr *vore*).

Tabell 1: Mönster *i-a-u*: *binda*, *band*, *bundit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
binda					
			brann		
		brester			
dimpa					
drecka (2)		drecker (2)			
finna					
		försvinner			
		hinner (2)	hann (5) han	hunnet (2)	
			rann		
semma (simma)		semmer			
setta (2)		setter (6)	satt (3)	suttet	
slinka				slinkit	
slippa sleppa			slapp		
sprenga (3)		sprenger (2)	sprang (3)		
		spretter			
stecka (3)	steck	stecker (2)	stack (4)	stucket	
			vann (4)	vunnit	

Den första verbgruppen, som innehåller verb med böjningsmönstret *i-a-u*, tillhör en av de större kategorierna, och här finns 26 verb samlade. Till den här gruppen hör även två verb som saknar supinumformen: *spritta* och *stinka* samt ett verb som saknar preteritum: *stinga*. Presensstammen innehåller ett kort *i* /i/ (Hultman 2003:161). Även i textmaterialet påträffades påfallande många av verben som ingår i gruppen, 17 olika verb, däremot inte i alla böjningsformer. Trots det framgår ett tydligt mönster på de fonologiska avvikelserna på verben.

En av de fonologiska skillnaderna som uppstår mellan standardspråket och dialekten, är att kort *i* förändras och blir till ett kort *e-ljud*. Det fanns flera belägg i Arvolds texter på den här fonologiska variabeln eftersom just presensstammen i den här gruppen innehåller ett kort *i-ljud*. Exempel på exciperade verb som får den här dialektala förändringen är: *brester*, *drecker*, *setter* och *sprenger*. Holmberg bekräftar fenomenet att kort *i* framför vissa konsonanter övergår till kort *e-ljud*. Däremot hävdar han att *i* kvarstår framför vissa andra konsonantförbindelser, såsom i verben *finna* och *simma* (Holmberg 1976:11). Här verkar det finnas en avvikelse mellan Arvold och Holmberg, då Arvold skriver *semma* istället för *simma*, och även en morfologisk skillnad i presensformen då han använder suffixet *-er*, *semm-er*. Nedan följer ett exempel från textmaterialet på presensböjningen:

Hellre gör ja som Lars Bertil Wårle å *semm-er* hem te Kusten för egen maskin än ja trampar samma däck som sötvattensgöbbar, sa ja...
(Arvold 1951:21)

Presenssuffixet följer mönstret med övriga verb i gruppen, däremot kan jag inte hitta något belägg för suffixet, varken hos Holmberg eller Björseth. Verbet *simma* kan ju böjas båda starkt, *simma*, *sam*, *summit*, och svagt *simma*, *simmade*, *simmat*. I SAG tas den här växlingen upp mellan svag böjning efter första konjugationen och stark böjning. Här beskrivs verbet *simma* att det regionalt kan förekomma stark böjning, och i presens böjas *simmer* (SAG 2 1999:576). Ur ett språkhistoriskt perspektiv så har verbet ursprungligen böjts starkt, och borde således böjas *semmer* i presens. Och enligt Svenska Akademiens ordbok, SAOB, så finns förekomster av *-er* ändelsen i presensformen på 1600-talet. Men presensböjningen har påverkats av att böjas enligt det svaga mönstret i första konjugationen. Både den starka och svaga böjningen har existerat parallellt, men den svaga böjningen har tagit överhanden. Det finns även språkhistoriska belägg i SAOB att man har använt stavningen *sema* och *semma* under 1500- och 1600-talet (SAOB Band 25 1969:156).

Den fonologiska variabeln att ett kort *i* övergår till ett kort *e* påverkar inte bara presensstammen i den här verbgruppen, utan samma variabel påverkar även suffixet i supinumformen som ändras från *-it* till *-et* (Holmberg 1976:11). Den här

fonologiska förändringen sker genomgående i alla verbgrupperna, där supinumformen slutar på *-et*. Det är ett viktigt och ett typiskt dialektalt drag, och man kan säga att göteborgskan har supinumformer som: *hunn-et*, *sutt-et* och *stuck-et*. Holmberg tar upp att supiniformen med suffixet *-et* används av både de som talar det göteborgska standardspråket, tillika de som talar på dialekt. Arvold har dock inte varit helt konsekvent med sitt sätt att formulera supinumformerna i den här gruppen, utan båda varianterna, *hunn-et* och *vunn-it* förekommer.

Tabell 2 *Mönster ä-a-u: bära, bar, burit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
bära (2)		bär (2)	bar (5)		buren

Till den här gruppen hör fyra verb *bära*, *skära*, *stjäla* och *svälta*. I textmaterialet återfanns bara ett av dem, verbet *bära* och i de belägg som påträffades böjdes verbet enligt standardsvenska.

Tabell 3 *Mönster ä-o-u: svära, svor, svurit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip

Verbet *svära* är ensamt om det här böjningsmönstret (Hultman 2003:161), och i textmaterialet fanns inga förekomster av verbet.

Tabell 4 Mönster y-ö-u: bryta, bröt, brutit

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
			bröt (2)		
			dök (2)		
		flyger (2)	flög		
			flöt		
				knötet	
			kröp		
			rök		
skryta					
			snöt		

Till den här gruppen hör alla starka verb med långt y i presensstammen. Alla verben böjs enligt starkt mönster i preteritum men några verb: *dyka, lyda, nysa, ryka* och *rysa* har svag böjning i supinum, t ex *dykt*. Även några av verben kan förekomma med svag böjning i preteritum, särskilt *lydde* och *ryste* (Hultman 2003:162). I paradigmet återfinns endast ett verbfynd med speciell göteborgsk böjning, och det är supinumformen av verbet *knyta*: *knötet* (jfr *knutit*) som finns i följande mening.

Men när han kom fram så hade moster Svea gått å *knötet* saj. (Arvold 1951:51)

Skillnaden som kan ses i verbet mellan standardspråket och dialekten har morfologiska orsaker. Här har alltså göteborgskan en helt annan form i supinum och perfekt particip, som avviker från mönstret i standardspråket. Björseth (1958:28) ger exempel att specifikt den typen av verb som *bryta* och *knyta* har i göteborgskan fått ö analogiskt infört i både supinum och perfekt particip. Belägget *knötet* har även det dialektala suffixet *-et* som är utmärkande för supinumformerna i göteborgskan.

Tabell 5 Mönster i-å-e: *ligga, låg, legat*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
legga ligga i		legger (5)	låg (10)	legat	

Verbet *ligga* är ensamt i den femte gruppen som skiljer sig från de tidigare fyra grupperna med att ha en oregelbunden böjning i supinum med suffixet *-at*. I den här gruppen beror den dialektala avvikelserna i paradigmet på en fonologisk variabel. Verbet följer ljudmönstret att kort *i* blir till kort *e* framför vissa konsonantförbindelser (Holmberg1976:11), och att *ligga* i infinitiv och i presens blir *legga* och *legger*. Däremot bibehåller göteborgskan supinumsuffixet *-at*, precis som i standardspråket, *leg-at*. I texten förekom även ett belägg där Arvold hade varierat sin stavning, partikelverbet *ligga i*, som han har valt att stava enligt standardspråket.

Tabell 6 Mönster i-e-i: *bita, bet, bitit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
		begriper (4)	begrep (2)		
bli (19)		blir (40)	ble (33) bledde	blett (18) blitt	
glida		glider			
		kliver (2)	klev (4)		
riva		river	rev		
		skiner (2)	sken		
		skriker	skrek		
skriva (9)	skriv	skriver (6)	skrev (3)	skrevet (4)	skrevna
slita				sletet (2)	
			spridde (spred)		
stiga (2)		stiger (2)			
			vek		
vri (2)			vre		

I den sjätte gruppen ingår ett större antal verb, 31 stycken. Den här gruppen skiljer sig från de tidigare fem verbgrupperna eftersom infinitiv- och presensstammen också används i supinumformen, t ex *skriv-a*, *skriv-er* och *skriv-it* (SAG 2 1999:568). I den här gruppen med verb förekommer flera olika avvikelser

från standardspråket. Här uppträder bland annat en dialektal skillnad i supinum- och participstammen av verben *skriva* och *slita*. I paradigmet ovan finns belägg som bekräftar det här: *skrev-et*, *skrev-na* och *slet-et*. Här avviker alltså göteborgskan genom att ha en annan morfologi än standardspråket. Istället för att följa det standardsvenska mönstret där ordstammen i presens, supinum och particip är lika, till exempel *skriv-er*, *skriv-it* och *skriv-na*, så bryts det här mönstret i göteborgskan. Här behåller istället verben samma stam som i preteritum, i formerna supinum och particip, till exempel *skrev*, *skrev-et* och *skrev-na*. Utöver den morfologiska avvikelserna från standardsvenska, finns också en skillnad i uttalet. Det är den tidigare nämnda dialektala supinumändelsen *-et*, som även uppträder i den här verbgruppen. Den språkliga variabeln här är att ett kort *i* har ersatts med ett kort *e*. Björseth (1958:8) beskriver supinumformen av verbet som *skrivet*, och att de som talar Göteborgs lokala riksspråk skulle uttrycka sig genom att säga *skrivet*. *Skrevet*, däremot menar Björseth på är inskränkt till dialekten.

I paradigmet finns även belägg på ett verb som kan växla mellan stark och svag böjning, verbet *sprida*. Man kan enligt både SAG och Hultman använda båda böjningarna utan betydelseskilnad. Men varför valde Arvold att böja verbet efter den tredje konjugationen, *spridde*, istället för den fjärde, *spred*? För den variationen kan jag inte hitta några belägg för vilken av böjningarna som rimligen skulle vara vanligast i den göteborgska dialekten.

Ett intressant verb att analysera i den här kategorin är *bli(va)*, och det förekommer i textmaterialet med flera böjningsvarianter. Den dialektala variationen uppstår i preteritum och supinum. Hultman nämner att i talspråk och vid återgivande av talspråk förekommer supinumformen *blitt* istället för *blivit*. Han drar inga paralleller till någon specifik dialekt, utan hänvisar bara till ett generellt användande i talspråk (Hultman 2003:162). Björseth (1958:28) beskriver verbets böjning i infinitiv som *att bliva*, och *har blitt* i supinum, däremot sätter han böjningarna, *bli* och *blett*, inom parentes, de varianter som Arvold använder flitigast. I det göteborgska standardspråket böjs enligt Holmberg verbet *bli* i preteritum som *ble* och i supinum som *blivet* eller *blitt*, och dialektalt böjs verbet i preteritum som *ble* och får supinumformen *blett* (Holmberg 1976:9,43). I stort följer Arvold det mönster

som Holmberg beskriver, men det förkommer ett belägg i texten av mer udda karaktär, en svag böjningsform av verbet *bli(va)* i preteritum, *bledde*:

Ja *bledde* ännu haj när jag läste att sex skeppare skulle resa ner å hämta Viking, för då kom jag å tänka på de gamla ordspråket som sajer ”att ju fler kockar desto sämre soppa”. (Arvold 1951:65)

Eftersom den här verbböjningen endast förekom vid ett tillfälle i kåserierna, i ett insändarbrev från ”Han i Utby”, tänker jag att Arvold har haft för avsikt att markera en annan röst i texten. Här har han med hjälp av sin formulering i texten skapat en viss språklig variation för att urskilja olika karaktärer i kåseriet. Arvold använder även supinumformen *blitt* vid ett tillfälle, när Gusten skriver om Bröderna Olsson. Här kan jag däremot inte tänka mig att det skulle spegla någon specifik röst utan är troligen en högst personlig variation.

Tabell 7 Mönster *u-ö-u*: *bjuda, bjöd, bjudit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
bjuda (3)			bjö (4) bjudde		bjudna
		duger			
			högg		
		sjonger (2) sjunger	sjöng (2)	sjonget	
sjonka		sjonker			
skjuta		skjuter	sköt		
			slök		

I den här gruppen ingår också ett större antal verb, 16 stycken, samt ytterligare tre verb, *besluta*, *sluka*, och *stupa*, som pendlar mellan stark och svag böjning (Hultman 2003:162). Verben i den här gruppen har samma stamvokal i presens och supinum. Ur ett göteborgskt perspektiv är det här en intressant verbgrupp att analysera. Här uppträder både en fonologisk och en morfologisk variation till standardsspråket.

I den verbgruppen är stamvokalen *u*, och de flesta verben har långt vokalljud men tre verb, *hugga*, *sjunga* och *sjunka*, har ett kort *u-ljud* (Hultman 2003:162). De tre

verben som har kort vokal får på Arvolds göteborgska ett *o-ljud*, *sjonga* eller *sjonka*, som framgår i paradigmet ovan. Att det korta *u-ljudet* blir ett *o-ljud* på göteborgska stämmer även överens med Holmbergs uppställning av verben (Holmberg 1976:42). Däremot böjer Holmberg *sjunga* i preteritum som ett svagt verb, *sjong-de*, vilket inte alls förekommer i Arvolds texter. Det kan tyckas som ett märkligt belägg, och framstår nästan som barnspråk. I texten finns även ett belägg av den standardsvenska formen i presens, *sjunger*, vilket kan tyckas anmärkningsvärt när texten ska spegla den göteborgska dialekten. Men jag tänker att det återigen är författarens egen variation i sitt språk.

En förekomst finns av ett verb i supinum, *sjonget*. Där uppstår två fonologiska fenomen i ett och samma ord. Först är det korta *u-ljudet* som blir till ett *o*, samt supinum morfemet *-it* som följer det dialektala mönstret och blir *-et*, alltså det korta *i-ljudet* som blir till ett kort *e*.

Den sista fonologiska variabeln i den här verbgruppen är verbet *bjuda*. I paradigmet finns belägg på verbet i infinitiv, preteritum och perfekt particip, och den dialektala variationen finns både i infinitiv, *bju*, och i preteritum, *bjö*. Björseth (1958:13-14) beskriver att konsonanten *d* faller i slutljud, både dialektalt och i det lokala riksspråket. Rör det sig däremot om mera högtidliga sammanhang menar Björseth på att *d* uttalas i Göteborgs lokala riksspråk. Även Holmberg gör en liknande beskrivning att *d* faller efter vokal i vardagsspråket, vanligtvis dialektalt men även i standard- och riksspråket (Holmberg 1976:22). Däremot har Arvold ytterligare en variant på verbet *bjuda* i preteritum med en svag verbböjning, *bjudde*. Den avvikande böjningen förekommer vid ett tillfälle i det undersökta textmaterialet:

När vi kom ner i kajuta så beställde Oskar rökta mussler å tångräker å stuvade maneter å *bjudde* på Monopolets torkade sjögräs. (Arvold 1951:70)

Holmberg (1976:42) redogör för själva böjningen av verbet *bjuda* som svag, *bju*, *bjudde*, *bjutt*, vilket innebär att Arvold inte följer det mönster som Holmberg beskriver, utan Arvold böjer verbet starkt, förutom vid det tillfället som

exemplifierats. Björseth omnämner inte verbet *bjuda* mer än att han klargör att den dialektala supinumformen är *bjutt* (Björseth 1958:28). I SAG eller språkläran finns inte omnämnt att det kan förekomma en svag böjningsvariation av verbet *bjuda*.

Tabell 8 Mönster a-o-a: *fara, for, farit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
dra (4)		drar	drog (3)		
företa					
ta (13)	ta (3)	tar (11)	tog (9)	tatt (3)	
			telltog		

I den här gruppen ingår fyra verb: *fara, gala* samt *dra(ga)* och *ta(ga)*. De två sista verben har de kortare formerna i infinitiv och presens, men den ursprungliga stammen syns både i preteritum och supinum, liksom i participformen (Hultman 2003:162). Verbet *ta(ga)* presenterar Holmberg med två varianter av böjning, *ta, tog, taget/tatt* eller *ta, to, tatt*. Den första varianten (*ta, tog, taget/tatt*) överensstämmer med det undersökta materialet. Den varianten som Arvold använder i sina texter benämner alltså Holmberg som det göteborgska standardspråket. Holmberg menar på att en dialektal verbböjning skulle vara *ta, to, tatt*, och att konsonanten *g* faller på slutet (Holmberg 1976:42). Björseth ger i sin beskrivning att vissa starka verb som i talspråket har enstaviga infinitivformer får i vardagsspråket suffixet *-tt* i supinum, *ta-tt* (Björseth 1958:18, 28).

Tabell 9 Mönster å-ä-å: *gråta, grät, gråtit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
gråta					
		låter (3)	lät		

Till den här gruppen hör två verb: *gråta* och *låta*. Båda verben förkom i någon form i *Gusten från Kusten*, men de var inte särskilt intressanta eftersom böjningarna inte avvek från standardsvenskan. Holmberg beskriver däremot att verbböjningarna i preteritum, *grät* och *lät*, skiljer sig från standardsspråket, som på göteborgska blir *gråt* och *låt*. Även Björseth tar upp det här böjningsfenomenet, och han uttrycker det

till och med som ett stort bekymmer i det folkliga språket, att böja de starka verben i preteritum som *gråt* och *låt* på göteborgska (Björseth 1958:28). Det här fenomenet med preteritumböjningen fanns inte belagt i Arvolds texter.

Tabell 10 *Mönster ä-å-ä: äta, åt, ätit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
äta (3)		äter (2)	åt (3)		

Hit hör endast verbet *äta*, och i göteborgskan böjs verbet efter samma mönster som i standardspråket. Här uppträder inte några skillnader, bortsett från om verbet hade förekommit i supinumformen, då hade det troligtvis haft supinumändelsen *-et*.

Tabell 11 *Mönster a-ö-a: falla, föll, fallit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
		faller		fallet	

Även i den här gruppen förekommer endast ett verb, verbet *falla*. Det här verbet följer standardspråket, förutom den fonologiska skillnaden i supinumformen, *fall-et* istället för *fall-it*.

Tabell 12 *Mönster å-ö-å: hålla, höll, hållit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
hålla (8) hölla (2)	höll	håller (3) höller	hållde höllde (2) höll (2)		

Verbet *hålla* har en unik böjning med stamvokalerna *å-ö-å* och är ensamt i sin grupp. Ur ett göteborgskt perspektiv är detta ett intressant verb, och det finns både fonologiska och morfologiska variabler i verbet *hålla*. I det undersökta materialet fanns dessutom flera varianter av verbet inom samma böjningsform. I infinitivformen förekommer både *hålla* och *hölla* vid flera tillfällen, likaså i

presensformen, *håller* och *höller*. I preteritum finns det till och med tre olika varianter; två svaga böjningsformer *hållde*, *höllde* och en stark, *höll*. Nedan följer exempel på de två dialektala varianterna med svag preteritumböjning:

När lagena *hållde* på å spela 0-0 på Ullevi en sex, sju gånger i rad i somras så sa Oskar... (Arvold 1951:6)

Men ja bröt å spetsen på pennen å mennas ja *höllde* på å vässa så stack Oskar upp te maj å fråga om ja kände Alfons – ja de e han som e brossa te Laban. (Arvold 1951:46)

Mönstret i de båda exemplifierade formerna har fonologiska orsaker, och enligt Björseth förekommer, precis som i granddialekterna, *ô* (*ö*) i ord med gammalt *å* (av *a*) i ord som *hōlla* (*hålla*) och *slô* (*slå*) (Björseth 1958:11). Holmberg beskriver fenomenet på ungefär liknande vis att den äldre korta vokalen *å* övergår till ett kort *ô-ljud* (Holmberg 1976:17). Varför Arvold väljer att variera sin beskrivning av uttalet tänker jag handlar om författarens önskan om att spegla variationen i språket. Både Björseth och Holmberg beskriver den dialektala formen att det gamla *å-ljudet* övergår till ett *ö-ljud* i göteborgskan.

Den morfologiska variationen i verbböjningen framkommer i preteritum, verbet böjs både starkt och svagt, *höll* och *höllde/hållde*. Holmberg redogör för att det finns en dialektal variation på hur verbet böjs i göteborgskan, så där överensstämmer deras beskrivningar av att verbet kan böjas både starkt och svagt (Holmberg 1976:43). Däremot avviker Björseths beskrivning av böjningsmönstret från Holmbergs, genom att han skriver ut verben med stavvokalen *å*, enligt det standardssvenska uttalet. Däremot har verbet i preteritum *håll* istället för *höll*, och *hållde* inom parentes, som en alternativ böjning till *håll*. Björseth liknar *hålla* med verben *gråta* och *låta*, som han anser vållar stora bekymmer för skoleleverna. Enligt Björseth böjs verben i preteritum *håll/hållde*, *gråt* och *låt* (Björseth 1958:28).

Tabell 13 *Mönster i-a-i: giva, gav, givit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
ge (2)		ger (2)	gav (2)	gett	

Det här mönstret omfattar endast verbet *giva*, och formerna *giva* och *giver* har vanligtvis kortformerna *ge* och *ger*. Enligt Hultman (2003:163) så har även formen *givit* förändrats över tid och *gett* är numera mycket mer vanligt förekommande. I den göteborgska dialekten finns inga avvikelser från standardspråket, och Arvold använder sig av båda kortformerna samt *gett* i supinum.

Tabell 14 *Mönster e-a-e: be(dja), bad, bett*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
	be (3)	ber	ba		

Det fjortonde böjningsmönstret omfattar endast verbet *bedja*. De längre formerna *bedja* och *beder* tillhör religiöst eller ålderdomligt språk. Numera används istället kortformerna *be* i infinitiv och *ber* i presens. Göteborgskans verb böjs, enligt Holmberg, såsom standardsvenska, och där uppstår en liten skillnad mot böjningsmönstret i det undersökta materialet. I preteritum har Arvold skrivit *ba*, och konsonanten *d* reduceras i slutet av ordet. Den här fonologiska avvikelserna följer uttalsmönstret som Holmberg beskriver, att i slutljud efter vokal faller *d* i vardagligt tal (Holmberg 1976:22). Däremot har Holmberg inte tagit upp den här företeelsen där han beskriver verben, utan där finns *d* kvar som slutljud.

Tabell 15 *Mönster o-o-o: komma, kom, kommit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
komma (16)		kommer (20)	kom (21)	kommet (6)	
söva		söver			

I den här gruppen finns två verb, *komma* och *sova*. Verbet *komma* har kort vokal /o/ och *sova* har lång vokal /o:/ i standardsvenska. Verben har ingen vokalväxling i preteritum. I det göteborgska mönstret ovan föreligger en annan fonologisk skillnad mellan de båda verben. Den korta vokalen behåller sitt å-ljud, men den långa vokalen i *sova* får istället ett dialektalt ô-ljud. För att beskriva den här uttalskillnaden mellan kort och lång vokal använder sig Arvold i sina kåserier av att markera ô-ljudet ortografiskt med *ö*. Arvold använder enbart det svenska alfabetets 29 bokstäver i sina texter. Holmberg beskriver det göteborgska böjningsmönstret av de båda verben: *söva*, *söv* och *sövet* samt *komma*, *kom* och *kommet* (Holmberg 1976:17, 42).

Tabell 16 Sju verb: stå, se, le, dö, slå, få, gå

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip
få (35)		får (77) få (2)	feck (28)	fått (9)	
gå (23)	gå (2)	går (35)	geck (45) jeck	gått (14)	
se (40)	se (2)	ser (36)	såg (27)	sett (13)	
slå (3)		slår	slog (6)	slatt (3)	slagen
stå (11)	stå	står (20)	stog (23) stod	stått (2)	

I den här kategorin finns sju verb samlade som på grund av den språkhistoriska utvecklingen snarast framstår som oregelbundna verb i modern svenska. Det som förenar verben med svag verbböjning är att alla verben, utom *slå* (jfr *slag-it*), har likadan supinumform som verben i den tredje konjugationen (jfr *få-tt*). Och det som förenar verben med stark böjning är att de saknar suffix i preteritum (Hultman 2003:163). Enligt Hultman finns det även regionala förekomster av verbet *stå* i preteritum, istället för *stod* beskrivs verbet som *stog*. *Stog* är även vanligt förekommande i göteborgskan, och förekom i *Gusten från Kusten* även tillsammans med de sammansatta verben *för-stog* och *av-stog*. Vid ett tillfälle i texten använde Arvold sig av den korrekta stavningen, *stod*. Det var i ett brev insänt till *Gusten från "Han från Utby"*. Här tänker jag att Arvold åter gjort en variation på stavningen för att markera en annan röst i sin text.

I paradigmet finns fler verb, utöver *stog*, som avviker från standardspråket, främst av fonologiska orsaker. *Få* och *gå* är två frekventa verb, som i preteritum, *feck* och *geck*, drabbas av det göteborgska fenomenet, att ett kort *i-ljud* framför vissa konsonanter blir till ett kort *e-ljud* istället. Arvold skriver varianten *jeck* i ett kåseri, ”Sajlors”, men i samma kåseri förekommer även *geck*, så det är osäkert vad hans syfte är med stavningsvariationen.

Sen *jeck* ja över stag å fortsatte västerut. (Arvold 1951:72)

Verbet *slå* i supinum blir på göteborgska, *slatt*. Det förekommer några belägg på böjningsformen *slatt* i Arvolds kåserier, och det är också så som Holmberg beskriver den dialektala varianten av verbböjningen i Göteborg. Han tar även upp att det finns en uttalsvariant på *slatt* som är *slött*. Däremot menar Holmberg att i det göteborgska standardspråket används inte de varianterna, utan i det sammanhanget säger man *slaget* (Holmberg 1976:42). Enligt Björseth finns det tre dialektala möjligheter för verbet *slå* i supinum; *slått*, *slött* eller *slaget* (Björseth 1958:42).

Tabell 17 *varda (bli)*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Supinum	Perfekt particip

Verbet *varda* i betydelsen *bli*, lever enligt Hultman (2003:164) ett ofullständigt liv i modern svenska. Preteritumformen *vart* förekommer endast regionalt i talspråk.

Björseth tar upp den här syntaktiska variabeln och förhållandet mellan verbformerna *blev* och *vart*, och möjligheten att byta ut *blev* mot *vart*. I det äldre göteborgsspråket heter det *han blev rädd* och verbformen *vart* i det här sammanhanget är okänt, liksom i andra götiska och sydliga mål. Men Björseth konstaterar att förekomsten av *vart*, i det här sammanhanget, har från sveamål och mer nordliga breddgrader trängts in i viss utsträckning till Göteborg. Björseth har sett en tendens att fenomenet förekommer inom olika genrer och i vissa sociolekter, såsom i tidningsspråk och i ungdomars talspråk och att det till och med kan påträffas

i lokalpressen. Där menar han dock på att det är påverkan från huvudstadspressen (Björseth 1958:29). Arvold har, i sina kåserier, inte låtit sig påverkas av uppsvenska mål utan han använder sig konsekvent av verbet *blev*: ”Å då *ble* han gla som fasen...” och ”Då *ble* Osborne förbannad” (Arvold 1951:22) (Jfr: Å då *vart* han gla som fasen... och Då *vart* Osborne förbannad).

Tabell 18 Mönster: *a-a-a: vara, (är), var, varit*

Infinitiv	Imperativ	Presens	Preteritum	Konjunktiv	Supinum	Perfekt particip
va (30) vara (4)		e (271) är (5) ä (4)	va (187) var (3)	vore (4)	vatt (21)	

Den sista gruppen med starka verb innehåller endast ett verb, *vara*, men detta är det allra mest frekventa verbet i textmaterialet. Verbet *vara* saknar helt perfekt particip. I dagligt tal reduceras ofta formerna, och stamslutets *r* faller till [ɛ:] eller [e:] för *är*, [va:] för *var* eller så assimileras den för stamslut på vokal: [vat] för *varit* (SAG 2 1999:569). Den här reduceringen sker likaså i det göteborgska språket, och här faller ofta stamslutets *r* bort i infinitivformen. Som framgår i paradigmet ovan, har Arvold haft en språklig variation när han har beskrivit verbet *vara* i sina kåserier. Han har varierat formerna i infinitiv, presens och preteritum, däremot aldrig i supinum, där har han konsekvent använt den dialektala varianten *vatt*. Arvold har bland annat använt formen *vara* i kåseriet *Hamndikt*, och här tänker jag att han har valt att använda *vara* för att få till ett bra rim.

De remmar på löftkran, men de e fult åtte *bara*... så de får la *vara*.
(Arvold 1951:34)

Formen *vara* förekommer även i kåseriet *Tell di blåvite!*, men i den texten varierar han de båda formerna, *va* och *vara*. Här tänker jag däremot att det beror på en språklig variation, kanske rent utav en omedveten sådan. Förekomsterna av *är*, finns i ett insändarbrev till Gusten från ”Han från Utby”, och här är som tidigare ett sätt för Arvold att skapa en variation i textrösten. Arvold använder även varianten *ä* vid

ett tillfälle, och det är i samband med ett annat insändarbrev. I den här verbgruppen finns även den enda förekomsten av starka verb i konjunktiv, *vore*.

Björseth beskriver att uttalsförändringen av infinitivformen från *vara* till *va*, är ett nytt fenomen i femtiotalets Göteborg. Att uttala *vara* som *va* i Göteborg menar han på uppfattades som något lite främmande. Troligtvis härstammade uttalet från Skåne, men på senare år har den här uttalsförändringen slagit igenom i större utsträckning, och då främst bland de yngre i samhället. Även presensformen *är* finns med flera varianter, och Björseth tar upp ett specifikt uttryck, *det är*. Han menar på att förr om åren, och av den äldre generationen göteborgare, uttalades uttrycket *dä ä*, men att den yngre skaran av göteborgare uttalar ett klart *de e*. Jämfört med vad Björseth menar och hur Arvold har skrivit, så kan det konstateras att han låter Gusten uttrycka sig i kåserierna på det lite mer ungdomligare viset, à la 50-tal, med *de e*:

De e ente guld allt som glimmar å de ser ut å svartna för di gullkantade.

(Arvold 1951:59)

Vissa starka verb, särskilt de som har en enstavig infinitiv, har dialektalt suffix *-tt* i supinum, som verbet *vara* och som på göteborgska blir *vatt*. Björseth skröder inte orden, utan han anser att *vatt* är en vulgär variant på *vart* (jfr *varit*) (Björseth 1958:28-29).

Att supinumformen på göteborgska blir *vatt* istället för talspråksformen *vart*, är egentligen helt naturligt, eftersom det följer den fonologiska variabeln för dialekten. I göteborgskan övergår det supradentala uttalet av ljudföljderna *rd*, *rl*, *rn*, *rs* och *rt* till dentaler. Det dentala uttalet är utmärkande för göteborgskan, och ord som *bord* blir *bod*, *pärla* blir *päla*, *barn* blir *ban*, *förste* blir *fösste* och *vart* blir alltså *vatt*. Som lite kuriositet beskriver Björseth att det här göteborgska uttalet sätter talrika spår i de yngre göteborgarnas skrivböcker. Han menar också på att fenomenet är sociolektiskt, och är kopplat till kön, ålder och beroende på i vilken stadsdel man bor. Det här ”vulgära” dialektdraget minskar i takt med att man blir äldre (Björseth 1958:14).

Holmberg beskriver att verbet *vara* skiljer sig något mellan standardsspråket som talas i Göteborg och dialekten. I standardsspråket är böjningsmönstret av *vara*, *e*, *va* och *vart* och dialektalt *vara*, *e*, *va* och *vatt*. Men dialektalt har Holmberg markerat det långa *a-ljudet* i infinitiv och i preteritum som ett slags mellanljud mellan *a* och *å* (Holmberg 1976:16, 43).

6. Diskussion och slutsatser

Syftet med studien har varit tvåfaldigt. För det första var det att bidra till beskrivningen av hur de starka verben böjs i göteborgsdialekten. För det andra var syftet att utvärdera den metod som jag har använt i uppsatsen.

I den här avslutande delen av uppsatsen följer en kortare diskussion av resultatet med några konkreta exempel utifrån de belägg som jag har hittat i textmaterialet. Och metoden kommer även att utvärderas i metoddiskussionen.

6.1. Verbanalys

När man analyserar och studerar språklig variation, till exempel en dialektal variation, använder man sig lämpligtvis av språkliga variabler. Det finns flera olika språkliga variabler som är intressanta att studera i samband med dialektanalyser. Beroende på vilken inriktning, och vad det är som man väljer att beskriva, kan man rikta in sig på olika variabler. Inom dialektforskning är det lämpligt att titta på fonologiska, morfologiska, lexikala/semantiska och syntaktiska variabler. Som jag redogjorde för i metodbeskrivningen har jag i min analys av de göteborgska verben främst studerat de fonologiska och de morfologiska variablerna.

En frekvent fonologisk variabel är det korta *i-ljudet* som framför de flesta konsonanter i göteborgska ersätts med ett kort *e*. Den variabeln beskrivs av Holmberg (1976:11) med att ett äldre kort *i* har övergått till ett kort *e*. Det här fenomenet förekommer genomgående i textmaterialet, att suffixet *-it* i supinum- och participformer avviker och skrivs med suffixet *-et* istället. I texten finns gott om belägg för den här fonologiska variabeln, exempel på förkommande verb i

supinumformen är: *fall-et*, *komm-et* och *sutt-et*. Men den här dialektala uttalsskillnaden förekommer även i verbens stam, till exempel: *dreck-er*, *feck* och *sett-er*. Enligt Björseth bevaras däremot kort *i* framför *nn*, *ng* och ofta före *m*, *mm* (Björseth 1958:6-7). Belägg från texten överensstämmer delvis med Björseths beskrivning, verben *försvinner* och *hinner*, stämde överens, däremot inte *semmer*, som avvek från Björseths beskrivning.

Ytterligare en fonologisk variabel som jag vill ta upp i slutdiskussionen är den dialektala uttalsskillnaden mellan kort *å*-ljud /o/ och långt *å*-ljud /o:/, som förekommer i verben *komma* och *sova*. I textmassan fanns belägg med de båda verben och verbet *komma* som har det korta vokalljudet /o/ får ingen förändring i göteborgska, vilket även Holmberg bekräftar (1976:17, 42). Holmberg styrker även Arvolds långa vokalljud /o:/, som Arvold tecknar ortografiskt med ett *ö*, *söva*, (jfr Holmberg *söva*). Det långa vokalljudet /o:/ blir alltså på göteborgska ett öppet *ö*-ljud i många ord.

Resultaten utifrån de morfologiska variablerna fanns det några intressanta företeelser som förekom i *Gusten från Kusten*. En typisk göteborgsk stark verbböjning är *skriva*, *skrev*, *skrevet*, och i det böjningsmönstret uppstår en morfologisk avvikelse från standardssvenskan. Det standardsvenska böjningsmönstret är: *skriv-a*, *skrev*, *skriv-it*, och presens- och supinumstammen är identiska. I den göteborgska dialekten ändras ordstammen, och istället är preteritum- och supinumstammen lika: *skrev*, *skrev-et*. Verbet *skriva* var vanligt förekommande i textmaterialet, och det fanns även ett belägg i perfekt particip, *skrevna*. Det fanns ytterligare ett belägg i texten böjt efter samma dialektala mönster, verbet *sletet*. Enligt Björseth (1958:28) följer flera av verben i den här gruppen mönstret: *betet*, *revet*, *skrevet* och *sletet*. Han menar även att skillnader kan uppstå mellan Göteborgsdialekten (GD) och Göteborgs lokala riksspråk (GLR). I GD skulle man uttrycka sig *revet*, men i GLR antingen *rivet* eller möjligen *rivit*.

Ett annat intressant belägg från texten är verbet *knyta* i supinum, *knötet*. Verben som ingår i den fjärde gruppen med starka verb, (*y-ö-u*: *bryta*, *bröt*, *brutit/bruten*), har på göteborgska en helt annan form i supinum och particip, *brötet* /*bröten*. Tyvärr förekom det endast ett belägg i texten och det var supinumformen av verbet, *knötet*.

Björseth beskriver att verben inom den här gruppen har dialektalt fått ett *ö* analogiskt infört både i supinum och perfekt particip (Björseth 1958:28).

En intressant morfologisk variabel är presensändelsen på verbet *simma*, den beskriver Arvold som *semm-er*, och avviker därmed från hur verbet böjs i standardssvenska, *simm-ar*. Ursprungligen är verbet starkt, och tillhör den första gruppen av starka verb, vilket enligt mönstret innebär presens på *-er*. Men här har standardssvenska istället en presensändelse på *-ar*, vilket är resultatet av en svag böjning av verbet i första konjugationen. Här kan konstateras att Arvold strikt följer ett starkt böjningsmönster när han skriver verbet *simma* i presens, *simmer*. Varken Björseth eller Holmberg omnämner företeelsen, däremot fanns det språkhistoriska förekomster i SAOB med *simm-er*.

Ett avslutande morfologiskt belägg är verbet *hålla* som också visar upp en intressant avvikelse från standardspråket i den göteborgska dialekten. Det förkom belägg av verbet i textmaterialet i preteritumformen av verbet, *håll-de* alternativt *höll-de*. Verbet avvek från den standardssvenska starka böjningen *höll*, och böjdes istället som ett svagt verb med preteritummorfemet *-de*. Beläggen hade även en fonologisk variation i stavvokalen som varierade *mellan å och ö*.

Björseth konstaterar (1958:27) att det förekommer en hel del egenheter i de göteborgska verben, särskilt i de starka verbens böjning. Han menar även att egenheterna är särskilt inskränkta till just dialekten eller till barnspråk. Efter den här undersökningen kan jag till viss del instämma med Björseth, att det till en viss del finns substans i hans något krassa konstaterande att det finns en del egenheter bland de starka verben i göteborgskan.

De slutsatser man kan dra av resultatet efter undersökningen är att Arvolds sätt att beskriva göteborgskan på vars sätt att böja verben, med några få avvikelser, stämmer väl överens, med hur Björseth och Holmberg har beskrivit göteborgskans språkssystem. Jag tycker därför att Arvold har, med hänsyn både till de fonologiska och morfologiska variablerna, lyckats väldigt bra med att beskriva den göteborgska dialekten. Han har på sitt personliga sätt formulerat och uttryckt sig via ett skriftspråk som kom till att spegla det vardagliga talspråket i 50-talets Göteborg. Och man kan utifrån Arvolds texter, fortfarande idag, få en tydlig bild över både göteborgska verbböjningar och uttal av starka verb.

6.2. Metoddiskussion

Var det här en lämplig metod genom att utgå från en litterär text som källmaterial för att beskriva ett dialektalt grammatiskt fenomen, i mitt fall starka verbböjningar? Där det litterära källmaterialet är en kåserisamling skrivna på göteborgsdialekten. Eller rättare sagt, skrivna på det sätt som författaren Börje Arvold uppfattade göteborgskan.

Utifrån resultatet av min undersökning skulle jag påstå att lämpligheten av metoden är tudelad, det finns både för- och nackdelar. Jag tycker att det är helt möjligt att använda den här typen av metod, men beroende på vad som ska undersökas. Innan man använder metoden bör man ta hänsyn till vilka språkliga variabler eller grammatiska fenomen som ska utforska. Med hänsyn till de fonologiska variablerna som jag undersökte fungerade metoden väl, och det fanns många belägg i texten som tydligt visade det göteborgska uttalet. Däremot uppstod ett problem med metoden därför att de morfologiska variablerna var lågfrekventa. Det var färre belägg med starka verb i textmaterialet än väntat, och särskilt av de verb som av grammatiska eller morfologiska orsaker avvek från standardspråket. Särskilt få förekomster var det av supinum- och perfektparticipformerna. Även om man kunde utläsa ett visst mönster i de olika verbgrupperna, så var det tyvärr få verb som fanns kompletta i alla sina böjningsformer. För att hitta ett tydligare språkmönster av de starka verben krävs det nog att man har tillgång till fler källor för att få fram fler belägg till en framtida undersökning. Även om källmaterialet omfattade 80 sidor text, så var det väldigt många böjningsformer av de olika verben som inte förkom alls i texterna.

Avslutningsvis tycker jag att det här var en givande studie, att utifrån ett empiriskt källmaterial som kåserisamlingen *Gusten från Kusten*, beskriva ett dialektalt grammatiskt fenomen som starka verbböjningar i göteborgskan. Kåserier skrivna på dialekt ställt mot en grammatisk problemställning var en intressant kombination.

7. Litteraturförteckning

- Andersson, Lars-Gunnar 2013: ”Dialekter och sociolekter”. I Sundgren, Eva (red), s. 39-76.
- Arvold, Börje 1951. *Gusten från Kusten*. Göteborg: Henrik Struves Boktryckeri
- Björseth, Bertil 1958. *Göteborgsspråket*. Skrifter utgivna av Nämnden för svensk språkvård 19. Stockholm: Svenska Bokförlaget/P.A. Norstedts & Söner
- Holmberg, Bengt 1976. *Språket i Göteborg*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 59. Lund: Svenska språknämnden & Esselte Studium
- Hultman, Tor G 2003. *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag
- SAG = Telemann, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- SAOB = Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien 1898-. Lund: Gleerups.
- Strömquist, Siv (red) 2003. *Svenska på scen. Svensk dramadialog*. Uppsala: Hallgren & Fallgren Studieförlag
- Sundgren, Eva (red) 2013. *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber
- Widmark, Gun 2003: ”Svenska sprätthöken som samtidsdrama”. I Strömquist, Siv (red), s. 37-58.